

"הנחה" למצטרפים חדשים?

האם יש "שולחן ערוך" שונה לחוזרים בתשובה? / יהושע גרינשטיין

א] האם יש תקדים אצל הקב"ה?

שמות פרק ט"ו - כב ויסע מִשֶׁה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּם-סוּף, וַיָּצֵאוּ אֶל-מִדְבַּר-שׁוּר; וַיִּלְכְּוּ שְׁלֹשֶׁת-יָמִים בַּמִּדְבָּר, וְלֹא-מָצְאוּ מַיִם. כג וַיֵּבְאוּ מִרְתָּה--וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת מַיִם מִמִּרְתָּה, כִּי מָרִים הֵם; עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ, מִרְתָּה. כד וַיִּלְנוּ הָעָם עַל-מִשֶׁה לֵאמֹר, מַה-נִּשְׁתָּה. כה וַיִּצְעַק אֶל-יְקֹקֵק, וַיִּזְרְהוּ יְהוָה עַץ, וַיִּשְׁלַךְ אֶל-הַמַּיִם, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם; שֶׁם שָׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט, וְשֵׁם נִסָּהוּ. כו וַיֹּאמֶר אִם-שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְקֹקֵק אֱלֹהֶיךָ, וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה, וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו, וְשָׁמַרְתָּ כָּל-חֻקָּיו--כָּל-הַמַּחְלָה אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בַּמִּצְרִים, לֹא-אֲשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי יְקֹקֵק, רַפְּאֵךְ.
רש"י [ד"ה "שם שם לו"] - במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם; שבת, ופרה אדומה ודינין; מסכת סנהדרין דף נ"ו עמוד ב - והתניא: עשר מצות נצטוו ישראל במרה; שבע שקיבלו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן: דינין, ושבת, וכיבוד אב ואם. דינין...דכתיב "כאשר צוך ה' אלהיך" ואמר רב יהודה: "כאשר צוך"= במרה.

ב] האם יש תקדים כחז"ל?

מסכת גיטין דף נ"ה עמוד א - תנו רבנן: גזל מריש ובנאו בבירה, ב"ש אומרים: מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו, וב"ה אומרים: אין לו אלא דמי מריש בלבד, משום תקנת השבין.
רש"י [ד"ה "מפני תקנת השבין"] - שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו= ימנע מלעשות תשובה.

ג] דוגמאות בהלכה

הבית יוסף [שם]... כתב **הרא"ה** (בדה"ב ב"ג ש"ז ד) ...בגוי שבישל לעצמו, בין בחול בין בשבת דברים המותרים, אע"פ שהתבשיל אסור משום בישולי גוים, אבל הכלי מותרת להשתמש בהם אחר הדחה, דלגבי געולי הכלים לא מסתבר למימר דגזרו ואסרו בהא.
שולחן ערוך [שם] - ויש אומרים שאינם צריכים...

הבית יוסף [יו"ד קי"ג טז] - "וכתב **הרשב"א**; וכן כלים שבשלו בהם גוים דברים שיש בהם משום בישולי גוים אסורים... שצריכין הכשר, דכל שאסרוהו חכמים פליטתו כמוהו.
שולחן ערוך [שם] - כלים שבשלו בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר....

שו"ת אבני זכרון [לרבי אלטר שאול פפר פ"ח/א] - ואפילו אם נימא דכיון שדבר נאסרו התבשיל והכלים טרם שנתגיירו, לא פגע האיסור גם אחר שנתגיירו, מ"מ היינו דווקא לגבי אחרים, אבל הם עצמם הרי לא נאסרו להם התבשיל והכלים בשום פעם, וליכא טעם לאסור עליהם אחרי שנתגיירו מה שבישלו הם בעצמם מקודם.

שו"ת לב אריה [סימן כ"ה] - ...אם צריך להגעיל כליו שבישל בהם קודם שנתגיירו...ואף דפסקינן (ביו"ד סימן קי"ג סעיף ט"ז) דבבישול עכו"ם צריך להגעיל הכלים משום איסור נותן טעם, אף דבנותן טעם לא שייך משום חתנות, דמ"מ כיון דעצם התבשיל אסור, אסרו גם בנותן טעם...א"כ הוי איסור בישול עכו"ם איסור כשאר איסור דרבנן...ועוד דלגבי ישראלים אחרים אסור המאכל שבישל הגר שנתגייר בעוד עכו"ם...וא"כ כיון דנאסר לכל ישראל משום בישול עכו"ם אסור ג"כ עליו, ולכן להלכה נראה דהמאכל אסור, וגם כליו צריכין הגעלה.

הכשרת
כלי
מתגייר
לאחר
הגיוור
משום
"בישול
עכו"ם

חומר
הבא
על
בת
ישראל
האם
פסולה
לכהן?

אבני מילואים [ז"יג]- נסתפקתי במומר שבא על ישראלית אם פוסלה לכהונה לפי מ"ש במרדכי פ' החולץ [סי' כ"ח] בשם ר' אברהם מרעגנשפורק דיבמה שנפלה לפני מומר דתימה הוא אי בעי אפי' חליצה דבמקום ערחה קיימא משום דהנבעלת לגוי קנאין פוגעין בו וכיון דהוי כערה פוסל נמי לכהונה... אלא דאפי' לדעת התה"ד דגוי ומומר אין איסורן איסור ערחה כיון דבצנעא מותר, מודה דעל כל פנים אסור מדרבנן, וא"כ אפשר דפוסל נמי לכהונה כמו בביאת שאר פסולי דרבנן... וא"כ אפשר דביאת מומר נמי פוסל לכהונה מדרבנן כמו ביאת גוי ועבד ונתין וצ"ע.

שו"ת חתם סופר [אה"ע גצ"ג]- ...אלמנת א' מהפורשי' מדרכי ישראל, והרים יד בכל התורה כולה מחילול שבת בפרהסיא כמה פעמים בפני עשרה מישראל, ולא חסר כלום אלא שלא נטמע בין הישמעאלים ולא קיבל דברי חבירות בפני חבר לאיש משחית אבל זולת זה הרי הוא מומר גמור לכל הלכותיו. ועתה נשתדכה אלמנתו לכהן ומספקא לי' לפר"מ אי שרי' לכהן אם הוה בעילת מומר כבעילת נכרי ופוסל לכהונה כאשר ישב על מדוכא זו הגאון בס' אבני מילואי' סי' ד' סקי"ג והניח בצ"ע... ולפע"ד זה לא ס"ד דגזרו רבנן ע"ז, ואפילו מן התורה הי' ק' קצת, דא"כ כהן שחילל שבת וכדומה, **ושב בתשובה** - אשתו אסורה לו לקיימה, ודרכי' דרכי נועם! ... אבל כיון דלא מציינו כן לחז"ל - נאמר בודאי לא גזרו על ככה לעול דלת בפני בעלי תשובה ועשו תקנת מריש נגד דין תורה שלא לעול דלת בפני בעלי תשובה מכ"ש שלא יתקנו תקנה לקלקלה לכופו לגרש את אשתו ועי"ז ימנע ולא ישוב....

אסור
לבעלה
ואבולעלה -
האם יש
אובה
לספר
בבעלי
תשובה?

מסכת סוטה כ"ז עמוד ב:
"כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל".
השו"ע [אה"ע קע"ח/י"ז]: "כל אשה שנאסרה על בעלה כו' אסורה גם לאותו שנאסרה בשבילו. ואם עבר ונשאה, מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפילו היו לה כמה בנים ממנו".

שו"ת יביע אומר [אה"ע ט"ו]- הנה דורינו זה זכה לבעלי תשובה רבים, יחד עם משפחותיהם. ברם דא עקא, כי כמה מנשותיהם של בעלי תשובה, שגם הן חזרו בתשובה, באו לפני ומספרות בדמעות שלישי, שבהיותן חילוניות בגדו בבעליהן, ונבעלו באיסור אשת איש לגברים זרים. ונפשן בשאלתן; אם חייבות להודיע לבעליהן, ואולי יצטרכו ע"פ הדין לגרש אותן בגט, ומה יהיה על ילדיהם לאחר הגירושים... ומוכח שעכ"פ אין צריך להודיעו שאשתו אסורה עליו. ובשו"ת יביע אומר ח"ב (חאה"ע סי' ב) הארכתי בזה, והעלתי להקל וכמש"כ לעיל... מסקנא דדינא שיש להעלים עין מזה וא"צ להודיע שום דבר לבעליהן. ובפרט עתה שזכו לחזור בתשובה, ולהתקרב לצור מחצבתם, ואם נאסרו, יפנו עורף לתורה ולמצוה ויחזרו לסורם.

הכשרת
כלי
ארסינה
בבעלי
תשובה

שולחן ערוך [או"ח תנ"א/כ"ב]- ... וכל זה בלא הגעלה, אבל על ידי הגעלה, אפילו בית שאור וחרוסת מותרים אם אינם של חרס, אבל לשל חרס לא מהני הגעלה, ואפילו לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן, לא ישתמש בהם מצה אפילו בצונן.
הרמ"א [שו"ע י"ד צ"א/ה]- וציר של בשר שאוסר, שנפל על הכלי, צריך הגעלה. ואם הוא כלי חרס, צריך שבירה.

שו"ת אגרות משה [יו"ד ב"מ"ו]- בדבר המשפחה שהשפיע כתר"ה עליה שיאכלו כשר, ויש להם כלים יקרים מפארצעלאיין שלא שמשו בהם משך שנה והוא הפסד גדול, הנה מצד הפ"מ ויותר מזה בשביל תקנת השבים שמציינו שכמה דברים הקלו חכמים - עיינתי ונראה לע"ד שיש להקל להתיר בהגעלה ג' פעמים;
(1) דהנה **התכ"צ** הא סובר דאחר י"ב חדש ליכא טעם כלל כמו בכלי יין... דהאיסור שאחר יב"ח להחכ"צ הוא איסור אחר שקיל מהאיסור דאינו בן יומו תוך יב"ח, ... ואחר יב"ח שכבר כלה הטעם לא שייך לאסור אף לכתחלה מדין איסור אכילה,
(2) ... וגם בכלי פארצעליין איכא שיטה **בתשובת יעבץ בשם אביו** דלא בלעי כלל משום דשיע,
(3) ... וגם בכלים אלו הם בחוב הפעמים רק בתשמיש כלי שני ועכ"פ הוא רק ספק שמא השתמשו בעירוי ובדבר גוש חם שנמצא שאיכא עוד ספק. ולכן יש לסמוך בכה"ג על **בעל העיטור** שהביא הטור בסימן קכ"א להגעיל ג"פ כיון שהוא הפ"מ וגם צורך תקנת השבים ויהיו כשרים להשתמש בהם אח"כ....

האם
גר
אם
ילדים
אויב
לקיים
מצוות
פרו
ורבו
לאחר
הגזיר

מסכת יבמות ס"ב עמוד א' - "איתמה היו לו בנים בהיותו גוי ונתגייר. רבי יוחנן אמה: קיים פריה ורביה. וריש לקיש אמה: לא קיים פריה ורביה. רבי יוחנן אמה: קיים פריה ורביה, דהא הווי ליה (הרי יש לו בנים, בן ובת). וריש לקיש אמה: לא קיים פריה ורביה. גר שנתגייר כקטן שנולד דמי
שולחן ערוך [אה"ע א"ז]- היו לו בנים כשהיה עובד כוכבים, ונתגייר הוא והם - הרי זה קיים מצוה זו. אבל אם היו לו בנים כשהוא עבד, ונשתחרר הוא והם, לא קיים מצוה זו עד שיוליד אחר שנשתחרר.

הסבר התוספות [שם ד"ה רבי יוחנן]- אף על גב דלענין כמה דברים אמרינן (לעיל כב.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, מכל מקום - מסתברא ליה לר' יוחנן הכא, כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר.
הט"ז [שם ט']- ... **ומהרי"ל** סי' רכ"ג כתב דאפילו לא נתגיירו בניו עמו קיים פו"ר וכן משמע קצת בגמרא

הט"ז [שם ט']- ... אבל נראה להוכיח משם דמיייר דזקא שנתגיירו בניו עמו... אבל בלא נתגיירו בניו עמו לא קיים פו"ר דמחויב להיות לו בנים ישראלים כמ"ש **החלקת מחוקק** שם...
אבני מילואים [א"ג]- מיהו נראה דגם ע"י ישראלית אינו מקיים דאמרינן בס"פ השולח (דף מ"ג) דחציו עבד וחציו בן חורין אין לו יורשין כלל, וע"ש בתוס' שכתבו שם דכל שאין לו צד קידושין בשום מקום אין לו יורשין כלל ע"ש, וכיון דאין הבן מתייחס אחריו א"כ אינו מקיים מצות פ"ו,

ד] מסעדה צמחונית לחוזרים בתשובה

1 - חרקים

2 - שמן מן החי

3 - בישול עכו"ם

4 - כלים

הרשב"א [תוה"א ד/ד]- ...דהלוקח כלי תשמיש מן הגויים דלכתחילה אסור להשתמש בכלי שאינו בן יומו... וכן הדין לקדירה שבישל בה בשר אסור לאכול בה חלב אעפ"י שאינה בת יומה, ואף על פי שכשבלעה - היתירא בלעה, ונכנס קודם שיבא לידי איסור בשר בחלב, ... רואין אנו אותו כאילו עומד בשבחו שלא להתירו לכתחילה מיהא... כל שבלע מן השבח לעולם אסור להשתמש בו לכתחילה עד שיגעיל את שדרכו להגעיל וילבן את שדרכו ללבן, וזה **ברור ועיקר**."

שולחן ערוך [יו"ד ס"ז/ב]- קדירה שאינה בת יומה, ... הויא נותן טעם לפגם, ואפילו הכי אסרו חכמים לבשל בה, לכתחלה, גזירה אטו בת יומה; בין שבלועה מאיסור ובא לבשל בה היתר, ובין שבלועה מחלב ובא לבשל בה בשר, או איכא.

הרא"ה [בדק הבית שם]- נמצאת אומר בקדרה שבשל בה בשר ואינה בת יומה, שכל מדות אלו בה ומותר לבשל בה חלב לכתחילה

הריטב"א [חולין צז, א]- "תניא קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב, ואם בישל בנותן טעם. היה מדקדק **מורי הרא"ה ז"ל** דמדקדקי 'ואם בישל בנותן טעם', מכלל דבקדרה בת יומה עסקינן, ואם כן למה לן למיתני 'לא יבשל בה חלב', פשיטא! אלא הא קמ"ל דדוקא בבת יומה לא יבשל לכתחלה, אבל לאו בת יומה שריא לכתחלה נמי כיון דנותן טעם לפגם, דלא גזרו חכמים דלאו בת יומה אטו בת יומה כדאיתא בפרק בתרא דעבודה זרה [ע"ו]. אלא בקדרה דבלעה איסורא שעשאוה בשעת בליעתה איסור, אבל הא דכי בלעה - היתירא בלעה, לא גזרו בה דלא דמיא לכלי מדיו... וכן ראיתי שהיה עושה מעשה בדבר זו לעצמו, והוא דין חדש שלא נמצא בכל ספרים הראשונים ז"ל וחבריו היו חולקין עליו."

5. מראית עין

שולחן ערוך [יו"ד ס"ז/ט]- דם דגים, אף על פי שהוא מותר, אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין. לפיכך, אם ניכר שהוא מדגים, כגון שיש בו קשקשים, מותר.

מונטיין רש"י [שבת סז: ד"ה כל שאסרו]- שלא יחשדוהו באיסור

מכשיל: רש"י [כריתות כא; ד"ה "שכנסו"]- דמיחלף בדם בהמה, והרואה אומר מותר לאכול דם.

בראשונים ובפוסקים

אין איסור "מראית עין"

הרמ"א [יו"ד פ"זג]- ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

הסבר הש"ך [שם ס"ק ו' ד"ה "ונהגו"]- דהתם דם גופיה אסור מדאורייתא- הילכך הרואה יאמר דאכיל דם בהמה שאסור מדאורייתא. אבל בשר עוף בחלב ממש- הוא מדרבנן- וליכא למיחש למראית העין!...

יש איסור, אין "בחדרי חדרים"

תוספות [כתובות דף ס, עמוד א, ד"ה "ממעכן"]- והא דאמר "כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור"- היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא... אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד דהויא דרבנן ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים.

הריטב"א [מסכת שבת דף סד עמוד ב]-... וההיא דצינור נמי כיון שאינו עושה אלא כלאחר יד וכאילו אינו מתכוין לכך, אפי' חזו ליה ליכא חשדא כולי האי ולפיכך היתירו בצנעה.

פתחי תשובה [יו"ד פ"זז]- ועיין בנחלת- צבי שכתבתי דמ"מ אין לאסור להניח בשר עוף בחלב שקדים בלי שיניח שקדים אצלו אלא אם הוא בפני הרואים כמו בסעודות גדולות דאיכא מ"ע גמור, אבל בביתו מותר

יש איסור "מראית עין"

הש"ך [שם]- אבל **מהרש"ל** [פכ"ה ס"י נ"ב] למד מהך "דדם דגים דבפורים וכיוצא בו שרגילים לאכול תרנגולת בחלב שקדים שאסור אם לא שיניח שקדים אצלו בתוכן ובצידין להיכירא, ובפרט גבי בשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפי' מדרבנן כר"י הגלילי עכ"ל", וכן הסכימו האחרונים, וכן נלפע"ד (שוב בא לידי ס' באר שבע ומצאתי שפסק נמי הכי) דהא אפילו במידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי... וכן מוכח בהדיא בתוס' בכתובות פ' אע"פ (דף ס' ע"א) ד"ה ממעכן כו' דאפי' במידי דרבנן חיישי' למראית העין]